

levetiden som et — mere eller mindre klart — Billede af Befolkningens fysiske og økonomiske Kraft.

Bogens andet Hæfte omhandler væsentlig den økonomiske Statistik. Fra et pædagogisk Synspunkt er det vistnok rigtigt, at Forfatteren her strengt holder de gamle Maal ude og tvinger Læseren til at tænke sig alt omsat til Hektarer, Kilometer o. s. v., hvilket altid er anstrengende for den, der har været oplært i Regning med Rigsort, Fjerdingskar og andre Antikviteter. Med Omhu gøres der Rede for Beregningen af Høstudbyttet, selv om det næppe helt vil lykkes Forfatteren at overbevise Læseren om, at det er unyttigt at beregne Høstafgrødens Pengeværdi, men nyttigt at opgøre Ind- og Udførselen i Penge.

Efter en Redegørelse for Nationalformue, Nationalindtægt, Arbejderklassens Kaar og Arbejdskonflikterne, og en kort Omtale af Socialismen og Henry George Bevægelsen, slutter Forfatteren med en Litteraturliste, der vil være velkommen for alle, der ønsker videre Underretning om Danmarks sociale og økonomiske Forhold.

H. W.

ARNOLD RÆSTAD. *Truster og Karteller. En Bog om Privatmonopoler.* J. W. Cappelens Forlag, Kristiania. 1916. 216 Sider.

Det er altid meget tidsbesparende, naar der paa det økonomiske Livs forskellige Omraader findes anskuelige og paalidelige Haandbøger, der hurtigt orienterer Læseren paa de specielle Felter. Det foreliggende Værk er en saadan Haandbog paa det med Bogens Titel angivne Omraade: Truster og Karteller, og som den første norske eller danske paa sit Omraade, maa den hilses med Glæde, og vil paa Grund af sin Klarhed og Overskuelighed være af praktisk Nytte ved Studiet af disse Forhold, omend Fremstillingen paa sine Omraader ikke er helt tilfredsstillende.

levetiden som et — mere eller mindre klart — Billede af Befolkningens fysiske og økonomiske Kraft.

Bogens andet Hæfte omhandler væsentlig den økonomiske Statistik. Fra et pædagogisk Synspunkt er det vistnok rigtigt, at Forfatteren her strengt holder de gamle Maal ude og tvinger Læseren til at tænke sig alt omsat til Hektarer, Kilometer o. s. v., hvilket altid er anstrengende for den, der har været oplært i Regning med Rigsort, Fjerdingskar og andre Antikviteter. Med Omhu gøres der Rede for Beregningen af Høstudbyttet, selv om det næppe helt vil lykkes Forfatteren at overbevise Læseren om, at det er unyttigt at beregne Høstafgrødens Pengeværdi, men nyttigt at opgøre Ind- og Udførselen i Penge.

Efter en Redegørelse for Nationalformue, Nationalindtægt, Arbejderklassens Kaar og Arbejdskonflikterne, og en kort Omtale af Socialismen og Henry George Bevægelsen, slutter Forfatteren med en Litteraturliste, der vil være velkommen for alle, der ønsker videre Underretning om Danmarks sociale og økonomiske Forhold.

H. W.

ARNOLD RÆSTAD. *Truster og Karteller. En Bog om Privatmonopoler.* J. W. Cappelens Forlag, Kristiania. 1916. 216 Sider.

Det er altid meget tidsbesparende, naar der paa det økonomiske Livs forskellige Omraader findes anskuelige og paalidelige Haandbøger, der hurtigt orienterer Læseren paa de specielle Felter. Det foreliggende Værk er en saadan Haandbog paa det med Bogens Titel angivne Omraade: Truster og Karteller, og som den første norske eller danske paa sit Omraade, maa den hilses med Glæde, og vil paa Grund af sin Klarhed og Overskuelighed være af praktisk Nytte ved Studiet af disse Forhold, omend Fremstillingen paa sine Omraader ikke er helt tilfredsstillende.

Forfatteren indleder med en Redegørelse for Monopolets økonomiske og sociale Betydning op gennem Historien:

Middelalderen, som de nationaløkonomiske Forfattere har yndet at opstille som afskrækkende Eksempel, har i Virkeligheden gennem lange Tider, byggende paa den kristne Kirkes bedste Traditioner, formaaet at gennemføre en økonomisk Afbalancering med Front samtidig mod Monopolernes Prisfordyrelser og mod den utøjlede Konkurrences Fare for den enkelte Handlendes Eksistens.

Næringsfrihedens Gennemførelse forstyrrer imidlertid Balancen, Konkurrencen slippes løs og synes ganske eneraadende op gennem det 19. Aarh.; men Monopolten-densen er ikke knust, som økonomisk Grundelement er den udødelig, og vi ser da ogsaa, at Forholdene vækker den til Live igen i vor Tid. — Hvilke har her været de virkende Kræfter?

Forf. lægger med Rette afgørende Vægt paa Kredit-tens Udvikling, der muliggør den finansielle Koncentration, som igen drager den industrielle efter sig. — Bankerne kommer til at spille en fremtrædende Rolle ved Koncentration, idet de, som Forf. bemærker, hurtigt fandt, at Fordelen ved at financiere Sammenslutninger var større end ved at fremhjælpe Enkeltbedrifter. — Den inderste Aarsag til Monopolets moderne Udvikling faar Forf. imidlertid slet ikke frem. Sagen er nemlig den, at den fri Konkurrence nødvendigvis gennem Koncentrationsprocessen spidser sig til hen mod Monopolet.

Forf. redegør udmærket for, hvilke Varer der særlig egner sig for Monopolisering. Nødvendighedsartikler (Mad, Klæder, Lys, Varme o. s. v.) vil taale det største Monopoltillæg; men de er saa mangeartede og kan saa let erstatte hinanden, at en Monopolisering af den Grund maa opgives (kun for Petroleum er det lykkedes). Nødvendighedsartikler i den Betydning, at een bestemt Artikel er nødvendig for Fabrikationen af mange andre, med andre

Ord, Industriens Raastoffer er derimod det rette Felt for Monopoliseringer (Kul—Koks—Jern—Staal).

Som Bogens Titel angiver, omfatter den i Virkeligheden to Bevægelser: Trustbevægelsen og Kartelbevægelsen (den første særlig repræsenteret ved Amerika, den sidste ved Tyskland), hvis Samlingspunkt er den monopoliserende Tendens; men som iøvrigt, teoretisk set, arbejder ud fra stik modsatte Forudsætninger, omend de ofte vil munde ud i samme Resultat. Forf. gennemfører i sin Fremstilling denne Adskillelse, og hans Definitioner af Trustens og Kartellets forskellige Former og Virkemaader er klare og anskuelige; men iøvrigt udviskes maaske noget den skarpe teoretiske Modsætning, der ligger deri, at Trustformen er Slutstenen paa den af den fri Konkurrence fremtvungne Koncentrationsbevægelse; medens Kartelformen er etorstilet Forsøg paa, til Værn for de bestaaende Enkeltbedrifter, at dæmme op for denne Udviklingsproces, samtidig med, at man alligevel sikrer vedkommende Industri Koncentrationens og eventuelt Monopolets mange økonomiske Fordele. Det er Storindustriens Andelsbevægelse, Sammenslutning paa Kontraksgrundlag, iøvrigt med Bevarelsen af den enkeltes Selvstændighed. Man maa imidlertid ikke af Kartellernes Magtstilling, f. Eks. i Tyskland, lade sig forlede til den absolutte Slutning, at dette Modtræk mod Koncentrationsprocessen er lykkedes. Jo længere et Kartel har bestaaet og jo stærkere det er blevet, desto mere vil det i de allerfleste Tilfælde have mistet sin oprindelige Karakter og have nærmet sig Trustformen. Kartellet bærer nemlig fra Fødslen paa en fundamental Grundskade, som har sin Rod i Kartellets netop beskrevne Formaal.

Idet Karteloverenskomsten kæder sammen store og smaa Bedrifter, rene og blandede (saadanne, der spænder over mere end et Trin i samme Produktion), ulmer Konkurrencen videre i de modstridende Interesser indenfor Kartellets egne Vægge og blusser op hver Gang Overenskom-

sten skal fornyes. Kartellet bliver derfor sjældent levedygtigt, før et Mindretal indenfor det faar Magten; men dermed er Kartellets Idé opgivet, og det glider over i mere eksklusive, trustlignende Former, som Tilfældet er med mange af de største tyske Karteller.

Disse indre Gnidninger og deres Resultater giver Forfatteren en klar Oversigt over, saavel teoretisk som historisk, ligesom han ved en Gennemgang af de enkelte Lande, i hvilken Hovedinteressen samler sig om Amerika og Tyskland, pointerer det for det enkelte Land i dets særlige Lovgivning og økonomiske Betingelser begrundede, karakteristiske. Man savner dog her nogle Ord om Danmark og Norge.

Lovgivningens Stilling til Trustproblemet ned igennem Tiderne og indenfor de forskellige Lande behandler Forfatteren meget dygtigt og klart. Særig interessant er hans Pointering af de tre amerikanske politiske Partiers principielle Stilling til Trustlovgivningen under Valgkampen 1912. Det blev Demokraterne, der sejrede og Præsident Wilson, der gennemførte Amerikas nye Trustlov, der falder i to Dele:

The Federal Commission Act af 26. September og Claytonloven af 15. Oktober 1914, hvoraf den første indfører et administrativt Tilsyn „The Federal Trade Commission“ i Lighed med den allerede bestaaende „Commerce Commission“, medens den anden nærmere definerer Shermanlovens Forbud mod „restraint of Trade“. Forfatteren slutter Bogen med en Vurdering af Trusternes nationaløkonomiske og sociale Værdi. Dette Kapitel hører til de svagere. De forskellige Problemer behandles kun løseligt og giver ikke Forf. Anledning til nogen Konklusioner.

Et Krigskapitel, der redegjorde for Trusternes Stilling under Krigen og for de tyske Kartellers Eksportpolitik (som Forf. iøvrigt undervurderer) i Relation til Opgøret mellem Tyskland og Rusland, kunde man ogsaa ønske sig i en Bog, som udkommer i 1916, selv om man kan sige, at

Spørgsmaalet endnu ikke foreligger opklaret. Forf. nøjes med enkelte faktiske Bemærkninger.

Med disse spredte Bemærkninger, som den foreliggende Bog om Truster og Karteller har givet Anledning til, skal jeg anbefale den, som en alt i alt god og „up to date“ Haandbog for dem, der interesserer sig for det behandlede Emne.

Alf Ussing.

KARL HILDEBRAND: *Donaumonarkiet i Krig*. Studier och intryck i Österrike-Ungern Juni—Juli 1915. Hugo Gebers Forlag, Stockholm. 184 Sider.

Forfatterens aabenbare Sympathi for Østerrigerne hindrer ham ikke i at søge af et redeligt Sind at give en saa objektiv Fremstilling af Forholdene i Dobbeltmonarkiet som muligt — hvad der vistnok ogsaa gennemgaaende er lykkedes ham. Han har rejst meget dernede og set meget — og nøjes ikke med at redegøre for de økonomiske Sider af Krigen, men bringer veltalende Beskrivelser af Oplevelser ved Fronterne. Selvom ogsaa dette har sin betydelige Interesse — navnlig et Par Afsnit fra den italienske Grændse, der giver et meget levende Indtryk af de uhyre Vanskeligheder, som dette Terrain frembyder for en Angriber, — er det dog mest hans Udredning af Krigens Indflydelse paa Samfundsliv og økonomiske Forhold man søger. Forf. har her fremskaffet mange interessante Oplysninger, men kunde maaske i det hele have været noget mere dybtgaaende. Han vil til sit Forsvar kunne gøre gældende, at Bogen er beregnet paa et større Publikum end Økonomerne.

S. R.

Bostadskommissionens utredningar. IV, 1ste og 2den Del: Belåning av bostadsfastigheter i Sverige år 1912 av KURT BERGSTRÖM. VII, 1ste og 2den Del: Bostadsfrågan i utlandet av ERIK SJÖSTRAND. P. A. Norstedt & Söner, Stockholm.